

УДК 336.77

Дудка Олександра Олександрівна

студентка

Запорізького національного університету

Кисільова Інна Юріївна

кандидат фізико-математичних наук,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Запорізький національний університет

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ АТ КБ ПРИВАТБАНК

Анотація. *АТ КБ ПриватБанк під час своєї діяльності проводить велику кількість операцій з кредитними коштами, банк має диверсифікований кредитний портфель, працює з різною кількістю активів. Послуги банку не обмежуються лише напрямком кредитування, але даний напрям наразі є одним з найперспективніших і потребує великої уваги з боку працівників та керівництва банку. В статті досліджена сутність кредитного ризику, основні причин виникнення кредитного ризику, наслідки від його впливу, проведено SWOT аналіз банку в сучасному аспекті розвитку, приділено увагу ідеям щодо зменшення впливу кредитного ризику на розвиток банку та його подальшу діяльність.*

Ключові слова: *кредитний ризик, SWOT аналіз, кредитний портфель, кредитна політика, постановка цілей по системі SMART.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку економіки України банку необхідно приділяти значку увагу механізму управління фінансовими ризиками, одним з яких є кредитний ризик. Банківська діяльність постійно

потрапляє під вплив різноманітних ризиків, які мають як внутрішню, так і зовнішню природу. Своєчасне запобігання цим ризикам, правильне оцінювання й управління ними дає змогу уникнути або значно зменшити неминучі втрати, які виникають у банківській діяльності.

Фінансова діяльність організації в усіх її формах пов'язана з численними ризиками, ступінь впливу яких на результати цієї діяльності істотно зростає з переходом до ринкової економіки. Ризики, які постійно супроводжують фінансову та економічну діяльність організації, виділяють у окрему групу фінансових ризиків. Вони відіграють найбільш значущу роль у загальному портфелі ризиків організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній економічній літературі ставлення до категорії економічного ризику було специфічним. Актуальним аналіз фактора ризику став лише у пострадянському просторі, оскільки в період планової економіки будь-яке дослідження з цієї теми вважалося недоречним. Наша наука 1917—1990 рр. характеризується запереченням категорії ризику.

У новітній історії питанням ризику займалися такі вчені-економісти, як О.П. Альгін, П.П. Грабовий, В.І. Успенко, Б. Гардінер, І.Т. Балабанов. Практичні аспекти теорії ризику розглядаються у працях О.Б. Ширінської, Г. Клейнера, В.В. Аленічева, О.І. Ястремського та ін.

Також дослідження даного питання в свій час займалися неокласики А. Маршалл, А. Пігу, англійські монетаристи Дж. Мілль і Н. Сеніор, Дж.М. Кейнс, Ф. Найт, Г. Марковіц та В. Шарп, дані вчені внесли значний внесок дослідження поняття ризику.

Мета статті полягає в дослідженні та специфіці кредитного ризику АТ КБ ПриватБанк, механізму та методам управління ним. В статті пропонується декілька позицій кредитної політики банку та пропозицій щодо зменшення впливу кредитних ризиків на розвиток банку

Виклад основного матеріалу. Одним із вагомих фінансових ризиків банку є кредитний ризик. Кредитний ризик або ризик позичальника у економічній роботі суб'єктів господарювання завжди з'являється при отриманні ними комерційного та споживчого кредиту (з певною частиною допускається при рівнянні до цього виду кредиту також і ризик несплати за надані послуги або продукцію, а також ризик неповернення суб'єкту господарювання наданих авансових платежів за неї, а саме тоді коли кредитні відносини документально не фіксувались). Кредитний ризик розглядається в можливості втрат банком вагової суми боргу та відсотків через незадовільну та неефективну фінансову політику позичальника [1].

Доцільно дослідити структурний каркас кредитного портфеля банку. Структурний аналіз необхідно проводити для визначення великої концентрації кредитних операцій та ресурсів в певному підрозділі, що безпосередньо завжди підвищує рівень самого кредитного ризику. Також необхідно враховувати, що надто підвищена та активна диверсифікація кредитного портфеля може створити труднощі в контролі та управлінні позиковими ресурсами та позиковими операціями і на жаль може стати причиною банкрутства банку, а саме тому комерційні банки інших країн встановлюють для себе рамки та рівні інвестування ресурсів у кожен сегмент, а саме користуються методом лімітування.

В таблиці 1 наведено дані по кредитному портфелю банку з окремої фінансової звітності – за дванадцять місяців, що закінчились 31 грудня 2017 року [2].

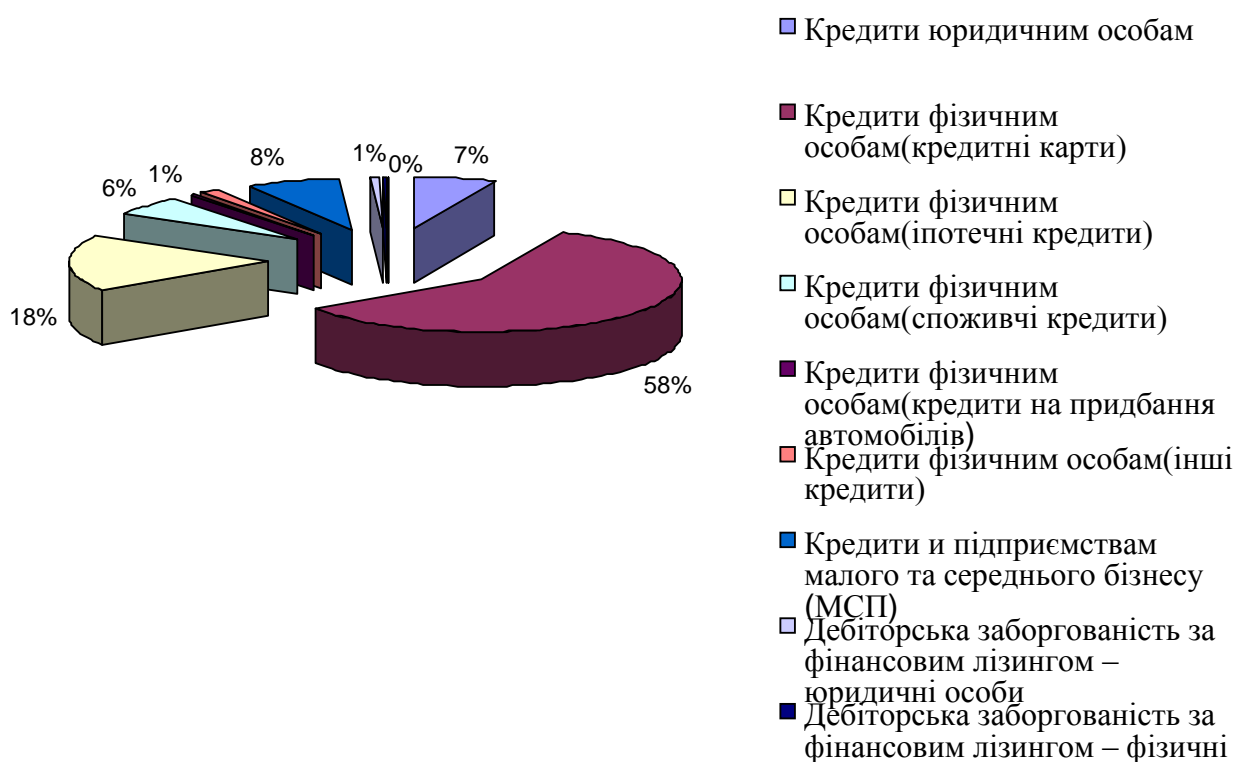
Таблиця 1

Кредитний портфель АТ КБ ПриватБанк станом на 31.12. 2017 року та попередній період

Кредити та аванси клієнтам(мільйонах українських гривень)	2017	2016
Кредити юридичним особам	3 479	2 639
Кредити фізичним особам(кредитні карти)	30 354	19 749
Кредити фізичним особам(іпотечні кредити)	9 130	9 045
Кредити фізичним особам(споживчі кредити)	3 144	1 069
Кредити фізичним особам(кредити на придбання автомобілів)	264	264

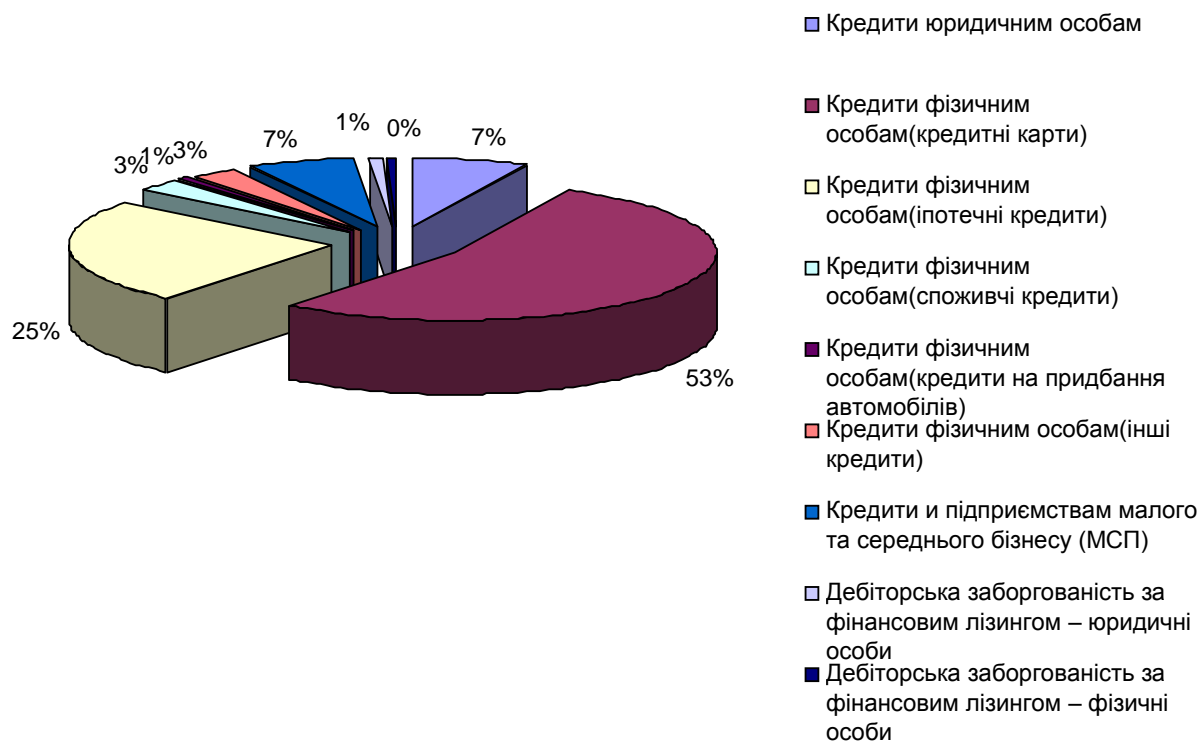
Кредити фізичним особам(інші кредити)	769	1 054
Кредити и підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	3 952	2 494
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – юридичні особи	317	307
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – фізичні особи	197	164

Структуру кредитного портфелю банку відображено на рисунку 1, дана діаграма відображає питому вагу кожного структурного елементу кредитного портфелю станом на 31 грудня 2017 року (аналіз проводиться саме за цей період тому що таким чином можна повністю оцінити кредитний портфель банку в цілому).

Рис. 1. Структура кредитного портфелю АТ КБ ПриватБанк станом на 31.12.2017

Для порівняльної характеристики змін кредитного портфелю банку розглянемо рисунок 2 за даними станом на 21.12.2016 рік.

Рис. 2. Структура кредитного портфеля АТ КБ ПриватБанк станом на 31.12.2016

Як видно за показниками рисунків в динаміці кредити фізичним особам(кредитні карти) в 2016 році займають перше місце це 53% питомої ваги портфелю, в 2017 році цей показник росте, а у відсотковому значенні це 58%. Друге місце по питомій вазі в 2016 році займає кредити фізичним особам(іпотечні кредити) – 25%, а у 2017 році питома вага 18% хоча сам показник збільшився. Надалі йдуть інші показники які займають меншу питому вагу.

Аналіз структурний кредитів який полягає в розподілі їх за видами економічної діяльності та надає змогу визначити галузеву диверсифікацію кредитів порівняно з попередньою звітною датою. Для цього розраховується питома вага вкладених в окремі галузі позик загалом за короткостроковими та довгостроковими позиками, а також у динаміці.

На кредитний ризик впливають нормативи ліквідності економічні нормативи, які встановлює Національний банк України з метою контролю за

станом ліквідності банків. До них відносяться такі нормативи як: миттєвої ліквідності (Н4), поточної ліквідності (Н5) та короткострокової ліквідності (Н6) [3].

Банківська діяльність пов'язана із ризиком ліквідності, оскільки однією із банківських функцій є строковий трансферт. У випадку виникнення банківської паніки будь-який банк може збанкрутувати. Такій неплатоспроможності банку допоможе протистояти висока частка ліквідних активів. Високою ліквідністю відзначаються кошти в касі банку, на рахунках в НБУ та інших банках, а також активи, що можуть бути швидко проконвертовані в готівкові чи безготівкові кошти, наприклад, боргові цінні папери із ліквідним вторинним ринком [4].

За нормативами ліквідності необхідно вести постійний контроль та спостереження, кожен з цих показників має відповідати нормативам, які встановлює НБУ. Важливо спостерігати за динамікою зміни кожного з цих показників тому що вони впливають на загальний стан банку. Динаміка нормативів ліквідності зазначена в таблиці 2.

Таблиця 2

Нормативи ліквідності АТ КБ ПриватБанк в період 2013–2017 рр.

Показник	2013	2014	2015	2016	2017
Норматив миттєвої ліквідності (Н4), норматив НБУ не менше 20%	85%	70%	56,87%	63,52%	32,47%
Норматив поточної ліквідності (Н5) норматив НБУ не менше 40%	90%	84%	59,88%	147,43%	155,54%
Норматив короткострокової ліквідності (Н6), норматив НБУ не менше 60%	114%	99%	97%	73,83%	99,76%

Дані табл. 2 характеризують динаміку стану нормативів кредитного ризику 2013-2017 рр. Нормативи ліквідності АТ КБ ПриватБанк за період з 01.01.2013 по 01.04.2017 продемонстрували таку динаміку:

- Норматив миттєвої ліквідності (Н4), норматив НБУ не менше 20% - ще в 2013 році він становив 85% і потім почав зменшуватися кожного року близько 15% щорічно. В 2017 році цей показник становив 32,47% що лише на 2,47%

перевищує норматив, враховуючи активний темп щорічного зменшення необхідно взяти цей показник під активний контроль;

- Норматив поточної ліквідності (Н5) норматив НБУ не менше 40% - в 2013 році цей показник становив 90%, а потім два роки поспіль активно зменшувався, а в 2016 та 2017 рр. спостерігалася активна динаміка показники в декілька разів перевищували норматив;

- Норматив короткострокової ліквідності (Н6), норматив НБУ не менше 60% даний показник протягом всього звітного періоду відповідав нормативу і активно зменшився лише в 2016 році.

В період дослідження 2013-2017 рр. кожен з цих нормативів відповідає нормативу – банк активно слідкує за цим.

Для того щоб адекватно оцінити кредитний ризик банку необхідно оцінити ризик кредитного портфеля. Ризик кредитного портфеля найадекватніше оцінюється через розрахункове значення резерву під нестандартну заборгованість за кредитними операціями банку, тобто частини резерву, розрахованої за кредитами категорій: під контролем, субстандартні, сумнівні, безнадійні. Фактично цей показник відображає суму коштів, які з високою ймовірністю банк недоотримає. Інформаційною базою таких розрахунків служать дані аналітичного обліку. В таблиці 3 надано розрахунок ризику кредитного портфеля банку в період 2013-2017 рр для порівняння.

Таблиця 3

Ризик кредитного портфеля АТ КБ ПриватБанк період 2013 – 2017 рр.

Показник	2013	2014	2015	2016	2017
Розрахункова сума резерву на покриття кредитного ризику, тис. Грн.	4 455	2 524	4 850	52 975	54720
Залишки кредитів і позик, тис. Грн.	90 777	87 679	195339	43 582	38335
Ризик кредитного портфеля,%	11%	18%	24%	23%	23%

В динаміці починаючи з 2013 року ризик кредитного портфеля став активно збільшуватися, що свідчить про неефективну кредитну політику банку, найбільшого свого значення він досяг в 2015 році – 24%, наступні періоди він дещо стабілізувався та зменшився – 23%. Саме кредитну політику банку необхідно буде дещо переглянути відносно потреб банку, які відповідають потребам сучасного розвитку банку.

Можливості банку є широкими та в форматі цілей досяжними, кожен можливість необхідно розглядати як мету, делегувати повноваження та виділяти першочерговість в досяжності цілей. Найефективнішою системою для цього є система постановки цілей по системі SMART [6].

Висновки. Управління кредитним ризиком здійснюється на підставі регулярного аналізу спроможності позичальників та потенційних позичальників виконувати свої зобов'язання з погашення кредитів та сплати процентів, регулярного аналізу якості кредитного портфелю з метою моніторингу рівня кредитного ризику, шляхом зміни, за необхідності, лімітів кредитування, шляхом одержання застави, її перевірки та переоцінки застави з встановленою періодичністю, шляхом одержання корпоративних і особистих гарантій та інші способи пом'якшення ризику.

Необхідно вводити систему роботи на основі проактивного мислення, кожен працівник має навчитися приймати рішення самостійно та завжди брати відповідальність за ситуацію та питати себе, що саме він може зробити для того щоб вирішити певне питання. В жодному разі не передавати питання, а вирішувати їх, а якщо сталася певна ситуація виникла, то не звинувачувати нікого (керівництво, клієнтів, програмні комплекси які довго завантажують інформацію), а питати себе що кожен з них зробив для того щоб дана ситуація не виникла. Лише за допомогою такого підходу можна адекватно та ефективно працювати з клієнтами, не залежно від того яку посаду займає співробітник він має проявляти клієнтоорієнтованість та дотримуватись правил проактивного мислення [7].

Література

1. Куцик П. О., Васильців Т. Г., Сороківський В. М., Стефаняк В. І., Сороківська М. В. / Управління фінансовими ризиками: навч. посібник/ Куцик П.О., Васильців Т.Г., Сороківський В.М., Стефаняк В.І., Сороківська М.В., - Львів : Растр-7, 2016. - 318 с. – С. 114-116.
2. Економічний ризик: методи оцінки та управління [Текст] : навч. Посібник / [Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, Я. М. Кривич та 9ро.] ; під 9р. 9роф. Д-ра екон. Наук, 9роф.. Т. А. Васильєвої, канд. Екон. Наук Я. М. Кривич. – Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2015. – 208 с.
3. ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК" Окрема фінансова звітність разом зі звітом незалежного аудитора 31 грудня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://static.privatbank.ua/files/year_zvit_05_05.pdf
4. Максим Батырев 45 татуировок менеджера. Правила российского руководителя М. Батырев, Издание. Оформление. ООО «Манн, Иванов и Фербер» - 2014. - С. 144.
5. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання. Навчальний посібник. – Харків: Промарт, 2015. – 300 с.
6. Сопіна Ю.М., Ананьєва К.В., Яновська К.О. Фактори виникнення та способи мінімізації ризику кредитування фізичних осіб банку / Ю. М. Сопіна, К. В. Ананьєва, К. О. Яновська // «Молодий вчений». – 2016. - № 7. – С. 127-129.